

A decorative vertical stripe on the left side of the slide, composed of several thin, parallel lines in shades of light red and pink. To the right of this stripe, there are several solid red circles of varying sizes, arranged in a roughly vertical line, with the largest circle at the top and smaller ones below it.

КАКВО Е ПРАВОТО?

Правото като многозначен термин.

Първоначално въведение в основните понятия.

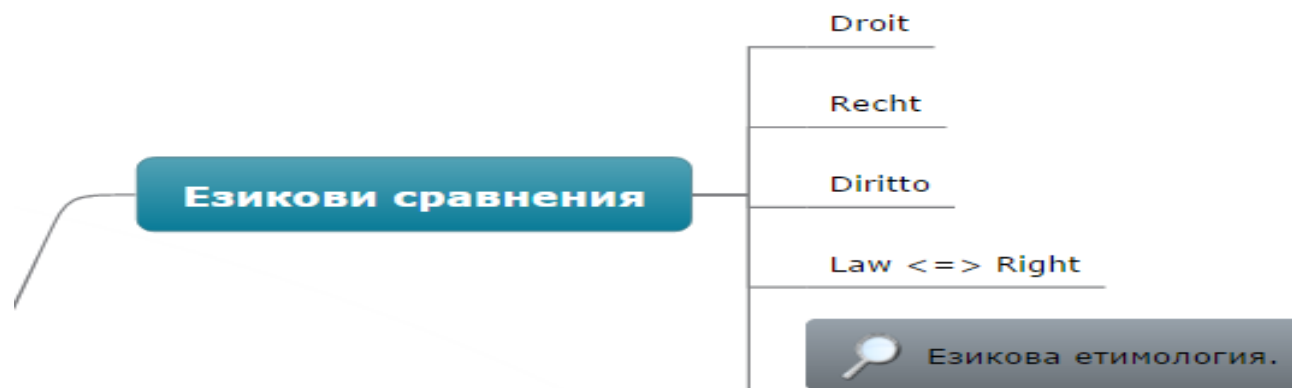
ВЪВЕДЕНИЕ

Това вероятно е първата от моите презентации, които отваряте. Няколко думи за това, какъв е замисълът на тези изложения:

- Те се състоят предимно от отговори, а не от въпроси. Освен това в тях ще откриете полезни линкове, примери и списък с литературата, относима към отделните ни занятия;
  - Идеята е да се обърнете към изброените по-долу научни източници, за да се подготвите за семинарното занятие и да откриете отговорите на въпросите;
  - Можете да прочетете презентацията веднъж и да се върнете отново към нея, когато вече сте поработили с литературата.
-

ЗА КОЛКО ЗНАЧЕНИЯ НА ДУМАТА “ПРАВО” МОЖЕ ДА СЕ СЕТИТЕ?

- Вие изучавате “Право”, упражнявайки вашето право на образование в съответствие с правото на Република България.
- Какво означава всичко това?
- Как бихте превели това изречение на познатите Ви чужди езици?
- Какъв е езиковият произход на думата “право”?

РАБОТНО ПОНЯТИЕ ЗА ПРАВОТО

- Богатството от определения за правото. Правото бива дефинирано като Воля, Интерес, Мярка, Свобода и не само. *Необходимо е изучаването на правната теория да започне от определена отправна точка - в случая - избраното работно определение.*
- **Правото е система от правила за поведение, които регулират човешкото поведение. Тези норми биват създавани от централизиран властови център, а като гаранция за изпълнението им служи заплахата от налагането на централизирана външна санкция.**
- Какви определения за правото сте срещали?

НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРАВОТО (ПОМИСЛЕТЕ ВЪРХУ ТЯХ САМИ, ЧАСТ ОТ ТЯХ И ЩЕ ОБСЪДИМ)

Определението на едно понятие представлява синтезирано описание на основните признаци (белези) на обозначаваните чрез понятието явления. Затова е полезно да разлагате Определенията на съставните им части.

В този смисъл: Правото е

- Система от правила за поведение;
- Характеризираща се с централизирано създаване;
- Гарантирана чрез външна и централизирана санкция;

(И два белега, за които няма да прочете в учебниците, но което ще обсъдим):

- Претендираща за върховенство спрямо останалите социални нормативни системи (Дж. Раз);
- Характеризираща се с “претенция за справедливост” (Р. Алекси). Това означава, че за една правна система е свойствено 1) властническият център да твърди, че създаваните от него норми са справедливи, а 2) адресатите на правото да имат очаквания нормите наистина да са такива.

NB! Това не означава, че правото има върховенство спрямо морала. То претендира да има такова. Нито означава, че правото е винаги справедливо. Налице е претенция то да бъде такова и социални очаквания в този смисъл.

- Защо казваме, че правото е **система** от норми?
- Кое отличава правните норми от нормите на морала?
- Какви други **нормативни системи** регулират поведението ни?
- Разяснете понятията “социални норми” и “технически норми”.
- Основен критерий за разграничаването на различните видове социални норми е следващата при неизпълнението им санкция. Посочете примери за морални, обичайни, религиозни и правни санкции.
- Съществуват ли несанкционирани социални норми?
- Как се създава правото?
- Защо казваме, че правната санкция е **“централизирана”** ?

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

Какво означава всяко едно от понятията:

- Обективно право;
- Субективно право;
- Позитивно право.

1. Каква е разликата между обективно и субективно право?
2. А между обективно и позитивно право?
3. Защо наричаме позитивното право именно “позитивно”?

НАУКАТА “ОБЩА ТЕОРИЯ НА ПРАВОТО”

- С какво се занимава науката ОТП?
- Кога възниква науката ОТП?
- Какви са предметът, обектите и методите на ОТП?
- Каква е системата на ОТП?
- Какви са функциите на ОТП?

Относно характеристиката на ОТП като наука и методология ѝ вж. изложението в "Обща теория на правото« на проф. Дим. Милкова (учебникът има много издания, поради което не цитирам страници).

ОЩЕ НЯКОЛКО “СУХИ” НАУЧНИ ВЪПРОСИ

- Какво е “наука”? По какъв начин науката черпи своите данни?
- Днес изследваме понятието за правото. Какво обаче означава “**понятие**”?
- Какъв смисъл влагаме в понятията:
  - Предмет на науката;
  - Обект на науката;
  - Метод на науката;
  - Система на науката.

ОТП В СИСТЕМАТА НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ НАУКИ

- Коя наука наричаме “юридическа”?
- ОТП заема място в един от следните четири основни дяла на юридическото познание – в кой именно:
  - Общотеоретични правни науки;
  - Исторически правни науки;
  - Отраслови правни науки;
  - Специални приложни правни науки.
- Назовете науки от всеки от четирите дяла. Знаете ли през коя година на обучението си ще ги изучавате?

ФУНКЦИИТЕ НА ПРАВОТО

Различните функции на правото, за които се говори в теорията всъщност ни значението му като социален фактор в различни области (управление на социалните процеси, възпитание, сферата на ценностите). Разглеждайки различните му функции, откриваме кои са направленията, в които трябва да имаме предвид неговото въздействие.

- Какво означава да определим функциите на правото?
- Правото **регулира** поведението на хората (**регулативна функция**).
- Правото **охранява** ценности (**охранителна функция**).
- Правото **информира** субектите за дължимото, осъществявайки комуникацията между управленския правотворчески център и адресатите на неговите норми (**комуникационна функция**).
- Правото **институционализира** морални ценности (**аксеологическа функция**).
- Правото въздейства върху разпространяващите се в обществото модели на поведение, стимулирайки едни и препяствайки други сред тях (**възпитателна функция**).

ЛИТЕРАТУРА

Основна (трябва да я прочета преди упражнението)

1. Колев, Т. Теория на правото, С.: Сиела, 2015, 21-31, 59-110.
2. Ташев, Р. Обща теория на правото - Частта за видовете социални норми в главата «Правни норми и правни принципи».
3. Денков, Г. Право и закон – [ЛИНК](#) => **NB! Тук достъпно и интересно са сравнени различни теории относно понятието за правото.**
4. Милкова, Д. Обща теория на правото – Частта за предмета, обекта и метода на ОТП (част от I-ва глава)

Допълнителна (прекрасно би било да я прочета преди упражнението):

1. Станев, Д. Антигона - поглед от Древността към един завинаги актуален въпрос - сп. Юридически свят, Брой 1, 2014 г. – [ЛИНК](#)
2. Marmor, A. The Nature of Law - [ЛИНК](#)